

ДРУШТВО ФИЗИЧАРА СРБИЈЕ

МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И СПОРТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ОДСЕК ЗА ФИЗИКУ ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ НИШ

ИНСТИТУТ ЗА ФИЗИКУ ПМФ НОВИ САД

Задаци за окружно такмичење ученика основних школа, шк. 2001/2002. год.

VIII разред

1. У два темена једнакостраничног троугла, странице $a = 10 \text{ cm}$, налазе се два тачкаста наелектрисања од $+8 \text{ nC}$, а у трећем темену тачкасто наелектрисање од -8 nC . Колика је јачина електричног поља и како је оно усмерено у тачки која се налази у тежишту датог троугла. ($k = 9 \cdot 10^9 \text{ Nm}^2 / \text{C}^2$)

[20 п]

2. Метална лопта тежине 3 N наелектрисана је количином наелектрисања $q = 0.2 \mu\text{C}$. Колика је потенцијална разлика између површине лопте и тачке која је удаљена за величину полупречника од њене површине? Густина метала од ког је лопта сачињена износи $2700 \text{ kg} / \text{m}^3$. (Запремина лопте је $V = \frac{4}{3} R^3 \pi$; $\pi = 3.14$)

[20 п]

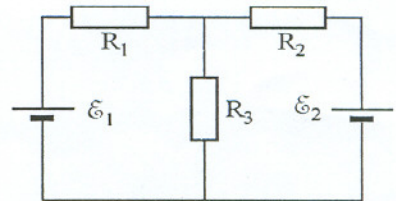
3. При једносмерном напону од 10 V сијалица светли одређеним интензитетом, а кроз нити сијалице тече струја јачине 0.3 A . Због површинског испаравања материјала пречник нити се смањи за 10% . За колико треба да се промени напон напајања да би сијалица светлела истим интензитетом. Колика је тада јачина струје кроз сијалицу? (М.Ф. бр.51)

[20 п]

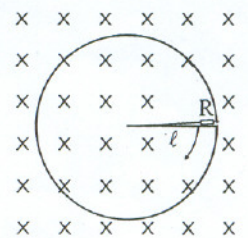
4. У колу чија је шема дата на слици одредити јачину струје кроз отпорник R_3 ако је:

$$R_1 = 1 \Omega, R_2 = 2 \Omega, R_3 = 4 \Omega, \varepsilon_1 = 70 \text{ V} \text{ и } \varepsilon_2 = 35 \text{ V}.$$

[20 п]

5. а) Проводник дужине $l = 1 \text{ m}$, занемарљиве отпорности, налази се у хомогеном магнетном пољу индукције $B = 0.2 \text{ T}$. Крајеви проводника су спојени отпорником $R = 0.1 \Omega$ за непокретан отворен кружни рам полупречника l . Проводник стално додиривајући рам се обрће око центра рама, у равни нормалној на линије силе магнетног поља. Уколико за време $t = 2 \text{ s}$, при равномерном обртању, проводник пребрише трећина површине круга, израчунати количину топлоте ослобођену на отпорнику.

[20 п]

5. б) Испред сабирног сочива жижне даљине $f = 24 \text{ cm}$ постављен је предмет висине 3 cm . Висина добијеног реалног лика је 9 cm . Колико ће бити увећање ако се сочиво приближи предмету за 2 cm ?

[20 п]

НАПОМЕНА: Пети задатак радити или под а) или под б)!

Задатке припремила: мр Маја Гарић

Рецензент: мр Срђан Ракић

Председник комисије: др Надежда Новаковић

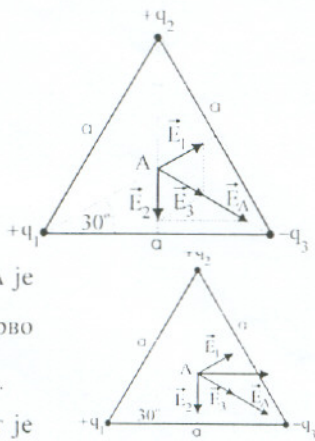

ОКРУЖНО

1. Јачина електричног поља тачкастог наелектрисања на растојању r је дата формулом $E = k \cdot \frac{q}{r^2}$ [2п]. Растојање између наелектрисања и тежишта је

$$r = \frac{2}{3} h = \frac{\sqrt{3}}{3} a \text{ [2п]}. \text{ Са слике се види да су } E_1 = E_2 = E_3 = k \frac{3q}{a^2} \text{ [4п].}$$

Резултујуће поље позитивних наелектрисања је усмерено као поље негативног наелектрисања и истог је интензитета [4п]. Коначно укупна јачина поља у тачки А је $E_A = 2 \cdot E_3 = 2 \cdot k \frac{3q}{a^2} = 43200 \frac{V}{m}$ [6+2п]. Задатак се може решити сабирајући прво поље позитивног и негативног наелектрисања (друга слика), што даје исти резултат.

2. Електрични потенцијал φ у пољу наелектрисања q на растојању r од њега, дат је изразом $\varphi = k \cdot \frac{q}{r}$. На основу израза за густину $\rho = \frac{m}{V} = \frac{Q}{gV}$ [2п] и запремину лопте

$$V = \frac{4}{3} R^3 \pi, \text{ полупречник металне лопте је } R = \sqrt{\frac{3Q}{4\pi g \rho}} = 0.03 \text{ m. [6+2п]} \text{ Потенцијал на површини сфере је}$$

$$\varphi_R = k \cdot \frac{q}{R} = 60 \cdot 10^3 \text{ V} = 60 \text{ kV [4 п]}, \text{ а на растојању које је од лопте удаљено за } R, \text{ потенцијал је}$$

$$\varphi_{2R} = k \cdot \frac{q}{2R} = 30 \cdot 10^3 \text{ V} = 30 \text{ kV [4 п]}. \text{ Коначно, разлика потенцијала (напон) између те две уочене тачке поља је } U = \Delta\varphi = \varphi_R - \varphi_{2R} = 30 \text{ kV. [2 п]}$$

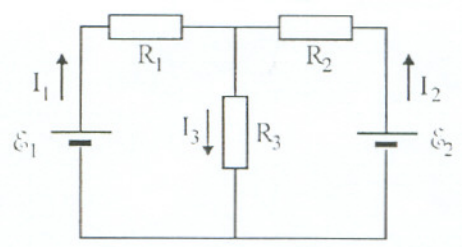
3. Из услова да је $P_1 = P_2$ [2п], тј. $\frac{U_1^2}{R_1} = \frac{U_2^2}{R_2}$ добија се $U_2 = U_1 \sqrt{\frac{R_1}{R_2}}$ [2п]. Како је $R_1 = \rho \frac{l}{\pi r_1^2}$ и

$$R_2 = \rho \frac{l}{\pi r_2^2} \text{ [2+2п]} \text{ следи } \frac{R_2}{R_1} = \frac{r_1^2}{r_2^2} = \frac{r_1^2}{(0.9r_1)^2} = \frac{1}{0.81} \text{ [6п]}. \text{ Дакле, } U_2 = U_1 \frac{1}{\sqrt{0.81}} = \frac{U_1}{0.9} = 11.11 \text{ V [2п]}. \text{ Јачина}$$

$$\text{струје тада је: } I_2 = \frac{P}{U_2} = \frac{I_1 U_1}{U_2} = 0.9 I_1 = 0.27 \text{ A [2+2п]}.$$

4. Применом Кирхофових правила на струјно коло добија се систем од три једначине: $I_1 + I_2 = I_3$ [3п], $I_1 R_1 + I_3 R_3 = \varepsilon_1$ [3п] и $I_2 R_2 + I_3 R_3 = \varepsilon_2$ [3п]. Ако се из друге једначине изрази I_1 , а из треће I_2 и замене у прву једначину добија се $\frac{\varepsilon_1 - I_3 R_3}{R_1} + \frac{\varepsilon_2 - I_3 R_3}{R_2} = I_3$ [4п]. Сређивањем добија се:

$$I_3 = \frac{\varepsilon_1 R_2 + \varepsilon_2 R_1}{R_1 R_2 + R_2 R_3 + R_1 R_3} = 12.5 \text{ A [5+2 п]}.$$

5. а) Индукована електромоторна сила износи $\varepsilon = -\frac{\Delta\Phi}{\Delta t} = -\frac{B \Delta S}{\Delta t}$ [2п]. Пошто је $\frac{\Delta S}{\Delta t} = const.$ то је и индукована електромоторна сила константна [6+2п]. Пребрисана површина је $\Delta S = \frac{1}{3} l^2 \pi$ [4п] па је $\varepsilon = \frac{Bl^2 \pi}{3t}$ [4п].

Ослобођена количина топлоте износи: $Q = I^2 R t = \frac{\varepsilon^2}{R} t$ [4п]. Заменом израза за ε добија се

$$Q = \frac{B^2 l^4 \pi^2}{9 R t} = 0.219 \text{ J [4+2п]}$$

б) Из израза за увећање сочива и података следи да је $u = \frac{L}{p} = \frac{l}{p} = 3$ [6+2п]. Из једначине сочива $\frac{1}{f} = \frac{1}{p} + \frac{1}{l}$ [2п] следи да је положај предмета у првом случају $p = \frac{4f}{3} = 32 \text{ cm [2+2п]}$. Према услову задатка нови положај предмета је $p_1 = p - \Delta p = 30 \text{ cm [2п]}$. Применом једначине сочива за нови положај предмета [2п] добија се удаљеност новог lika $l_1 = \frac{f_1 p_1}{p_1 - f_1} = 120 \text{ cm [2+2п]}$. Увећање у другом случају је $u_1 = \frac{l_1}{p_1} = 4$ [2+2п].

Члановима комисије желимо успешан рад и пријатан дан!